DE VERTELLING VAN OUWE KEES

DOOR LEO LAUER.

Daar heb je nou Ouwe Kees, lezer, Ouwe Kees van Zandvoort. . . .

Pientere grijs-kop met lach-oogjes, die er, z'n eeltige knuisten in de broek-zakken gedoken, in de zon kan loopen te dolen, over de schelpjes van het strand, langs de ruischende en bolderende branding, duin op en duin af, en er neuriet en zingt, als was hem het leven één vroolijkheid.

Ouwe Kees zingt gelijk 'n jeugdige, zorgelooze snuiter. . .

En toch tooverde vijf en zestig maal de zomer-zon heur gouden gesprankel over z'n bol, groeven vadertje Tijd en moedertje Zorg rimpels en groeven in z'n voorhoofd en wangen.

Ontbering is Ouwe Kees 'n gewoonte, de pooverste armoe hem 'n natuurlijkheid geworden. Hij huist er in een onbewoonbaar verklaarde woning, een krot, en toch mijmert de grijze er zich tevreden, waar men hem toestond, voorloopig in het ruïne-huisken te blijven toeven, schept hij zich een gelukje in 't hopen, dat dat oorlof hem zal blijven tot aan zijn sterven toe.

Want vijf-en-zestig jaar heeft Kees er in zijn steenen hutje gescharreld, als wiege-kindje in 't houten schommelding, als kleuter, hangend aan moeder's schort, als aapje, dat op kattekwaad zon, en later, toen de oudjes dood waren, als hoofd van het gezin, met vrouw en eigen kinders.

OUWE KEES. (*Foto Leo Lauer*).

En dan hecht je je aan zoo'n woon . . .

Thans leeft hij er alleen, vijftien jaren reeds in eenzaamheid, nu het grut groot en gehuwd, en de levensgezellin gestorven is. Dat afsterven was voor Ouwe Kees 'n vreemde ontroering. Hij is echter van geboorte 'n filosoof en weet van berusten.

— Meir — zoo zei hij mij — in 't begin was 't vreemd, zoo allenig! 'n Man op eige beene is 'n onding.

Hij giegelde, wel wat weemoedig, bij dat speelsche woord.

— Meir nou ben 'k gewend, meneer. Nou kook ik m'n potje zelf, en m'n bedje sprei ik ook.

En weer schoot er 'n dartele lach door den ouwe, 'n dartele, wijl hij dacht aan dat potje, iederen dag weer z'n schoteltje rijst, op waggelend fornuisje gaar geprutteld, nu hij, onder 't spreken, wenkte naar z'n bedsteê, waar 'n stoffig-roode matras, grauwe lakens, 'n bruin-vunze

deken, een, als 't ware ineengestompt, bijkans zwart, hoofdkussen het nachtgerei vormden.

— Jè — ging hij, wat droefjes peinzend voort — ik had d'r nog wat langer kunne houwe, moeder de vrou, mér 't was d'r eige wil. Ze had 't an de lever. D'r ooge wère geel als safrein, en d'r buik was zoo dik, dat de dokter zei: Kees, zei die, je vrouw het 'n lever, zoo groot as die van jouw en je broer en je jonge! Ze mog vooral geen vleesch van 't varreke. En d'r was ze dol op. Dan leef ik mèr 'n jeir minder, zei ze altoos, mèr vleesch van 't varreke mot ik....

Kees schudde z'n peins-kop bij die herinnering, totdat ie plots, pienterder, en minder treurig, verklaarde:

— Jè.... we hadden toen eige slacht!

Moeder de vrouw was dan dood. En toen begon voor den ouwe het onhandig gescharrel van den eenzamen grijsaard. De kinderen waren uit huis. Alles moest hij zelf doen. Wel bood 'n dochter hem 't inwonen bij haar gezin aan, maar daar moest Keesje niets van hebben. Dat geeft maar kreikeele.... meende hij.

En nu huist hij er alleen met z'n poesen.

't Is er een wonderlijk rommeltje. In het enge voorportaaltje vlekken hel-geel stapels, versch verwerkte manden, platte visch-korven, die ze in Zandvoort zeigers heeten, de buikige, teenen botten, die de vrouwen bij heur venten, de kerels bij hun sprokkel-dwalen door het duin, aan zeelen op den rug torsen. In de woonkamer werkt, eet en slaapt Ouwe Kees. Wanneer hij arbeidt, zit hij op den stoffigen vloer, vlechtend zijn manden. Hij zit er temidden van hout-spaanders en brokjes gruis, van bossen teenen, van potjes en pannen. Wel staan er 'n paar waggelende stoelen in 't vertrek. Maar 'n stoel acht de huisheer 'n vreemd meubel. Hij neemt slechts op 'n stoel plaats, wanneer er gasten zijn, en dan nog is z'n zitten even onhandig als eigenaardig, waar hij een been onder het lichaam vlijt, het andere langs de stoel-pooten laat bungelen.

Wat er in Kees' krotje 't meest voorradig is? Stof! Stof vindt je op den houten vloer, stof in het bed, dat de ouwe beslaapt in zijn werk-pakje, in pilo-broek, in boezeroen, de strop-das om, stof langs de wanden, waar door 't somber, gescheurde behang de kale muren heen vlekken en vocht-plekken zuren en schimmelen op de steenen, stof op den antieken dressoir en 't kastje in de kamer-hoeken, op de portret-lijstjes van Koningin en Prins, op den stamboom van het Oranjehuis aan de wanden, stof ook, en dat als lampen-kapje, op het meest moderne voorwerp in het huis, het electrisch peertje.

't Is er verre van proper en toch niet liederlijk-vuil. 't Is er meer intiem, artistiek-intiem door 't onverzorgde. Ik kan er dan ook avonden zitten, er mijmeren over het verlatene bestaan van den korven-vlechter, er keuvelen met 't oudje, er luisteren naar zijn vertelsels, die steeds geaccompagneerd worden door vinnig muizengeknaag.

Dan verhaalt Ouwe Kees.....

Van den ouwen tijd, dat ie soldaat was en wat 'n pientere. Schieten kon ie als Napoleon. Of die scherpschutter was! Dat had ie eens bij het prijsschieten bewezen. Vijf vlodders moest ie lossen. Viermaal trof ie de roos. Toen zei de kap'tein: Kees, nou wat lager anlegge! W'rachtig, de stommerd deed 't. Mis! Later snapte ie 't. Nou won de oppasser van den ouwe den prijs. Zoo'n sufferd! Dat scheelde hem verlof en zak-centen. Die had ie anders nooit noodig gehad. Hij kwam d'r best met z'n tractement. Naar de meissies kijken, deed die niet. Van de liefde kreeg je buikpijn.

En Keesje lachte van hè-hè-hè, en z'n oogen glommen als sterretjes.

Krak-krak-krak...... knaagden de muizen.

— Hoor je ze niet, Kees?

— Wat hoore?

— De muizen!

Hij schudde z'n kop. Hij giegelde weer.

— O, die doen geen kweid. Da was vroeger heel anders. Toen we de varrekes nog aan huis hadde op Zandvoort. Toen had je last van ratte! Je kon om elf uur je eirappels schille, ze in 'n pot, borende-vol weiter gooie, 'n uur leiter ware ze vort. We hebbe ze wel op zolder gevonde. De eipe droege ze gewoon 't leertje op. Of die bretaal weire! We hadde eens 'n broeische kip. Die zat op de vliering. M'n veider leefde toen nog. Hij had al langer dan een-en-twintig deige gezete, maar te voorschijn komme, dat deed die niet. Afijn, we ginge 's kijke, bove, en daar zat die nog, w'rèchtig, hij zat nog te broeien, maar de eiere weire weg, en z'n kop hadde de ratte finaal afgebete! Jèèè!

En de ouwe schudde z'n hoofd, lang, en zat er stil, ingetogen na te peinzen over z'n vertelsel, dat hem herinnerde aan dien verren, verren tijd.

— Heb je wel 's gevaren, Kees? zoo vroeg ik.

— Geveire?

Hij knikte van neen, grinnikte, in afweren met zijn dorre handen.

— Geveire? Nee, deir mot ik niks van hebbe. Voor de zee ben ik bang! Niet om 'm te zien, meir wel om d'r op te weze. Ze hebbe me wel 's meegenome op 'n garneile-schuit. Ik zeg: dank je. Da was eens en nooit weer. Dan spouw je je hart en je lichaam uit. Ik blijf meir an wal.... deir is 't veiliger!

— Manden vlechten, hè?

Hij beaamde 't door plechtig knikken.

OUWE KEES THUIS AAN HET WERK. *(Foto Leo Lauer).*

— 'n Goed vak?

Er kwam een weemoedig lachje op zijn rimpelig gelaat.

— 'n Goed vak? Jei, vroeger! Met de mobilisasie niet. Nou is alles kapot. D'r wordt nie meir zooveel gevischt as vroeger en ze gebruiken heist geen zeigers meer. Meir vroeger.....

Hij zat er efkens stil voor zich heen te turen, krauwde de kat, die op zijn knie gesprongen was, nu fleemerig, in rug-krommen, zich tegen den oude aan schuurde.

— Vroeger! zoo ontwaakte Kees plots uit zijn gedroom — Vroeger was 't 'n best vak. Nou leef ik van de armen. Vroeger had je ruim je brood. Ik heb nog wel 's 'n bot gemaikt, die is neir Londen gegaan. Deir was toen tentoonstelling, en deir kwamme van ieder visschersdorp meide. Van Zandvoort ging er ook een meid en die droeg 'n bot op de rug. Ze het d'r nog 'n medallie voor gekregen, jè jè, 'n gouwe medallie, ze dreigt 'm nog. Jei, ze is al lang weg, ze dient, geloof ik, maar ze dreigt de medallie nog. 'k Heb ook 's botte voor Duitschland gemeikt, maar die weet ik niet, weir gebleve benne. Jei, vroeger was 't goed. Nou kun je op je klompe kauwe....

Dat zei ie anders heel niet treurig. Hij grinnikte weer als 'n kwajongen, en z'n kijkers glommen als kooltjes vuur.

— Hè-hè-hè! giegelde ie, in kromming van z'n tanig lijf.

Ja, hij lachte. Maar tòch, het zal geen vreugde-klankje zijn geweest. De weemoed zal wat schuchter sarcasme hebben doen uit-klanken in dat geluid. Er gaat geen enkele zóó luchthartige verschoppeling in deze wereld rond, of zijn berustend lachen is van vreemd-teêre tragiek.

En is dit leven dan ook niet somber van eenzaamheid? Hij, Ouwe Kees, vlecht er korven, hij kookt er zijn schraal potje met rijst op z'n waggelende kachelschat, iederen avond weer, tegen 't middernachtelijk uur, schuivelt hij het, niet ontkleede, lichaam onder 't vunzig bedde-dek, en reeds bij 't eerste gloren weer stapt hij op, er 'n restje eten verkauwend, en dan troost zoekend buiten, dolend, uren en uren langs het stille strand, dat verlaten is als hij zelf, stillekens beluisterend de zingende zee, en koekeloerend hij, de ouwe filosoof, in de wazige wording van den dag.

Zijn eenige vreugde zijn de poesen en 'n roze bloemstruik, 'n geranium, die hij teelde eens, en die hij nu iederen winter trouw en zorgzaam weet te bewaren. Die zachte tinten voor zijn woning-raam, ze zijn hem ontroerende lachjes in de somb're omgeving.

Vaak ga ik er 's avonds naar Ouwe Kees, om te beluisteren zijn aarzelend, schuchter vertellen. Als ik dan zijn oogjes-tinteling op haar felst wil zien, op haar felst vanwege de genieting, dan breng ik hem wat rookertjes, maar vooral 'n hompje kaas. Daar is Ouwe Kees verlekkerd op. En niet terstond hapt hij in 't smakelijk brokje, een hartige afwisseling tusschen al die rijst, neen, behoedzaam sluit hij 't weg, in 't stoffig dressoirtje.

Maar neem je de beenen, heb je zijn eeltige knuisten geschud, en heeft hij zijn afscheids-groetje gedeund, zijn leutig „dag meneer", dan doe je goed, zoo zonder dat hij het merkt, nog even buiten te toeven. Je doorleeft dan korte wijle van eenzaam oudmannetjes-feest. Je ziet dan het gouden woning-raam, je ziet de kronkel-takken van den geranium, je ziet dan Kees' schaduw scharrelen door het vertrekje, in de richting van de kast. Dan schuift er een lade, dan knettert er papier, en een zachte, bevende stem zingt er een jolig liedeke. O, woorden versta je niet, de melodie is moeilijk te volgen, maar 't komt tot je, het zacht, ontroerend geklank als een geneurie van geluk.

Zoo toont Ouwe Kees zijn dankbaarheid....

